

Protokół

82. posiedzenia Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej, które odbyło się 20 listopada 2013 roku w gmachu Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii przy ul. Wspólnej 2 w Warszawie. W posiedzeniu uczestniczyli członkowie Komisji – według załączonej listy obecności (zał. 1).

Wstępny porządek obrad obejmował:

1. Zagajenie.
2. Przyjęcie protokołu 81. posiedzenia Komisji z dnia 25 września 2013 roku.
3. Sprawy bieżące.
4. Przyjęcie planu pracy Komisji na 2014 rok.
5. Omówienie zasad latynizacji zapisu języka amharskiego.
6. Omówienie propozycji wykazu zmian polskich nazw państw i terytoriów, który będzie zamieszczony na stronie internetowej.
7. Kontynuowanie omawiania zasad opracowywania wykazów obcojęzycznych form nazw ważniejszych obiektów geograficznych położonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
8. Wolne wnioski.

Obrady prowadziła Ewa Wolnicz-Pawłowska, przewodnicząca Komisji.

Ad 1. Przewodnicząca przywitała członków Komisji.

Ad 2. Do protokołu 81. posiedzenia zgłoszono uwagi redakcyjne. Po ich uwzględnieniu protokół przyjęto jednogłośnie (12 głosów za).

Ad 3. M. Zych poinformował, że nieco opóźniają się prace związane ze składem wykazu polskich nazw geograficznych świata, co wynika z małych kompetencji firmy wybranej do dokonania składu i następnie druku. K. Przyszewska poinformowała zaś, że rozstrzygnięty został przetarg na skład i druk wykazu nazw państw i terytoriów niesamodzielnych; ten sam wykonawca wydrukuje także polityczną mapę świata, w formie składanej (dołączona będzie do wykazu) i płaskiej. Ponadto zgłosiły się osoby do opracowania zasad latynizacji zapisu języków hebrajskiego (Roman Marcinkowski) i łemkowskiego (Helena Duć-Fajfer), nie zgłosili się zaś chętni do opracowania zasad latynizacji zapisu języków tybetańskiego i dzongka.

Przekazana została odpowiedź Zespołu Ortograficzno-Onomastycznego Rady Języka Polskiego odnośnie do nazw obywateli Indii i Zjednoczonych Emiratów Arabskich. Zespół przychylił się do propozycji wprowadzenia jednowyrazowych nazw obywateli ZEA, tj. *Emiratczyk*, *Emiratka*, *Emiratczycy*. W przypadku zaś nazw dla obywateli Indii uznał, że formy *Hindus*, *Hinduska*, *Hindusi* należy zachować, przynajmniej jako wariantowe, za główne przyjmując formy *Indus*, *Induska*, *Indusi*.

E. Wolnicz-Pawłowska przedstawiła informację o polsko-czeskim sympozjum dotyczącym słownika terminologii używanej przy standaryzacji nazw geograficznych, które odbyło się 8 listopada w Pradze. Zostało ono zorganizowane przez czeski Urząd Geodezyjny

(Zeměměřický úřad) oraz Komisję Nazewniczą Czeskiego Urzędu Geodezyjnego i Katastralnego (Názvoslovná komise Českého úřadu zeměměřického a katastrálního). W spotkaniu uczestniczyło 9 osób, stronę polską reprezentowali: Ewa Wolnicz-Pawłowska, Maciej Zych i Katarzyna Przyszewska.

Przedstawiciele gospodarzy omówili przygotowania czeskiego przekładu słownika terminologicznego i główne problemy przy tłumaczeniu słownika UNGEGN na język czeski. Słownik ten ma mieć postać przekładu i czeskiego komentarza do niego. Dzięki takiemu postępowaniu w słowniku podana będzie definicja ustalona przez UNGEGN przy jednoczesnym wskazaniu na definicję stosowaną w języku czeskim. Ponadto omówione zostały czeskie prace standaryzacyjne i możliwości czesko-polskiej współpracy przy opracowywaniu wykazów nazw geograficznych. Ze strony gospodarzy pojawiła się także propozycja koordynacji prac czesko-polskich. Ponieważ polska i czeska toponimia i toponomastyka są sobie bliskie, uznano, że można opracowywać wspólne komentarze do definicji UNGEGN – w UNGEGN dominują kraje anglojęzyczne i to one często narzucają terminologię i jej definicje. Również kraje niemieckojęzyczne silnie wpływają na kształt przyjmowanych definicji. Warto zatem, aby na forum UNGEGN, zwłaszcza Grupy Roboczej ds. Terminologii Toponimicznej, języki słowiańskie reprezentowały wspólne stanowisko celem skuteczniejszego przeciwstawiania się dominacji terminologii angielskiej i niemieckiej, przy jednoczesnym promowaniu sławistycznego dorobku naukowego (teoretycznego i praktycznego). Uzgodniono zatem, że powołana zostanie nieformalna czesko-polsko-słowacka grupa robocza zajmująca się terminologią toponimiczną oraz innymi kwestiami związanymi z nazewnictwem geograficznym. W skład tej grupy wchodzić będą przedstawiciele komisji nazewniczych z tych trzech państw. Kontakt ze stroną słowacką i zaproszenie do prac w grupie wystosują przedstawiciele Czech.

Przedstawiciele Polski w czasie sympozjum omówili teoretyczne podstawy tworzenia słowników specjalistycznych. Przedstawiono historię opracowania polskiego tłumaczenia słownika *Glossary of Terms for the Standardization of Geographical Names* – dokonał go prof. Jerzy Kondracki, który jednak zmarł, nie ukończywszy pracy, dlatego przygotowany tekst zweryfikowali Ewa Wolnicz-Pawłowska (terminy w zakresie językoznawstwa), Jerzy Ostrowski (terminy kartograficzne) oraz Wojciech Pomianowski (terminy komputerowe). Przedstawiona została także krytyczna recenzja tego słownika, zwłaszcza druzgocząca opinia leksykograficzna wskazująca na wszelkiego rodzaju błędy na poziomie makrostruktury (m.in. zakres tematyczny i układ haseł), mediostruktury (tj. wewnętrznej sieci połączeń pomiędzy poszczególnymi hasłami) i mikrostruktury (m.in. poprawność definicji, które de facto powinny być podstawialne za termin wyjściowy bez uszczerbku dla znaczenia wypowiedzi) mogące uniemożliwić prawidłowe z niego korzystanie. Uczestnicy sympozjum uznali, że opinię tę należy przetłumaczyć i zaprezentować na kolejnym posiedzeniu Grupy Roboczej UNGEGN ds. Terminologii Toponimicznej (powinna także zostać zamieszczona na stronie internetowej KSNG). Zauważono także, że od 1998 roku, kiedy ukazało się polskie tłumaczenie słownika, terminografia znacznie się rozwinęła, co nie ma jednak odzwierciedlenia w definicjach stosowanych przez UNGEGN. Podsumowując ocenę istniejącej obecnie polskiej wersji słownika stwierdzono, że zawarte w nim definicje są zbyt ogólne, często sprzeczne z polską tradycją terminologiczną, ponadto brak w nim niektórych ważnych terminów stosowanych przez polskich onomastów. Dlatego zaproponowano, aby przygotowując nową polską wersję słownika brać pod uwagę przede wszystkim terminy i ich definicje stosowane w Polsce, w tym definicje podawane w aktach prawnych. Przy

opracowaniu takiego słownika należy także uwzględnić dorobek dynamicznie rozwijającej się nowej dziedziny – terminoznawstwa, a także terminotykę (nauka o terminach) i terminografię (nauka i tworzenie słowników terminologicznych).

Przedstawiciele Polski omówili ponadto historię powstania na forum UNGEGN słownika *Glossary of Terms for the Standardization of Geographical Names*, przyjęte rozwiązania w polskim tłumaczeniu tego słownika z 1998 roku oraz rozwiązania możliwe do przyjęcia w nowo przygotowywanym słowniku, a także zaprezentowali publikacje nazewnictwa opracowane przez KSNG w ostatnich kilku latach (publikacje te zostały przekazane na ręce Ireny Švehlovej – sekretarz czeskiej Komisji).

W dyskusji podsumowującej obie strony uznały zasadność opracowania narodowych wersji słownika. Zwrócono uwagę, że jeżeli ma powstać wersja słownika przydatna dla krajowych użytkowników, to musi ona uwzględniać terminy i definicje stosowane w kraju. Zasugerowano, że być może najlepszym rozwiązaniem byłoby opracowanie dwóch słowników. Jeden z nich byłby wiernym tłumaczeniem publikacji UNGEGN przeznaczonym do celów informacyjnych, podobnie jak np. przetłumaczone na język polski rezolucje UNGEGN. Drugi słownik byłby zaś publikacją opracowaną od podstaw z perspektywy krajowych użytkowników, z terminologią i definicjami uwzględniającymi narodowy punkt widzenia, jedynie z odniesieniami do słownika UNGEGN.

Ad 4. W zaproponowanym planie pracy Komisji na 2014 rok przewidziano kontynuowanie prac związanych z wykazem polskich nazw geograficznych świata (prace nad aneksem dotyczącym nazw obiektów miejskich), opracowanie założeń do *Słownika terminów używanych przy standaryzacji nazw geograficznych*, przyjęcie zasad latynizacji zapisu kolejnych języków, kontynuowanie prac nad wykazem obcojęzycznych form nazw ważniejszych obiektów geograficznych położonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a także realizację stałych prac Komisji (m.in. współpraca z UNGEGN, KNMiOF, RJP, MSZ, CODGiK; udział w międzynarodowych spotkaniach). Przewidziano także współudział w przygotowaniu posiedzenia Bałtyckiej Sekcji Regionalnej UNGEGN, które planowane jest w Warszawie w drugiej połowie 2014 r.

Po wprowadzeniu zmian redakcyjnych plan pracy Komisji na 2014 rok przyjęto przez aklamację.

Ad 5. Przedstawione zostały zasady latynizacji zapisu języka amharskiego. Zasady te zostały opracowane przez Ewę Wołk-Sore, która zaproponowała przyjęcie transliteracji BGN/PCGN 1967, stosowanej dotychczas w publikacjach Komisji, oraz polskiej transkrypcji opracowanej przez Joannę Mantel-Niećko na potrzeby *Historii Etiopii*. Doprecyzowanie zasad użycia wielkich liter, których pismo etiopskie nie rozróżnia w ogóle, zapisu spójnika *i* (፤ – *na*) oraz zapisu dla *je* (የ), będącego wyznacznikiem przynależności, spowodowało konieczność wprowadzenia niewielkich poprawek w dotychczas stosowanych zapisach nazw amharskich w transkrypcji i w transliteracji. Dyskusję wzbudził sposób zapisu spójnika *i*, który w zapisie amharskim jest przyłączany do poprzedzającego go wyrazu, zaś w transliteracji i w transkrypcji pisany jest oddzielnie. Sprawę jego zapisu postanowiono dodatkowo wyjaśnić z autorką.

Komisja uchwaliła przyjęcie zaproponowanych zasad – 10 osób było za, 0 przeciw, 1 wstrzymała się od głosu.

Ad 6. Przedstawione zostały propozycje wykazów zmian polskich nazw państw i terytoriów wprowadzonych przez Komisję. Lista tych zmian ma być zamieszczona na stronie internetowej Komisji wraz z nowym wydaniem wykazu nazw państw i terytoriów niesamodzielnych. Listy takich zmian zamieszczane są na niektórych stronach z wykazami nazw i pozwalają szybko prześledzić zmiany w nazewnictwie.

Przygotowane zostały dwie wersje wykazu. W pierwszej podane zostały tylko nazwy przed i po zmianie oraz data i numer posiedzenia Komisji, na której uchwalono daną zmianę. W drugiej wersji, poza informacjami z pierwszej wersji, podano krótkie uzasadnienie zmiany, np. „długa nazwa zmieniona w wyniku zmiany oryginalnej długiej nazwy państwa”, „skasowana długa nazwa, w użyciu pozostaje wyłącznie nazwa krótka; zmiana wprowadzona, gdyż terytorium posiada wyłącznie krótką formę nazwy”. W przypadku tej drugiej wersji obawy budziło to, czy informacje nie są zbyt skrótowe, przez co mogą potencjalnie wprowadzać nieporozumienia. W trakcie dyskusji uznano jednak, że lepszy jest wykaz z objaśnieniami, w których w zwięzły sposób podane są uzasadnienia zmian. Postanowiono, że na stronie internetowej należy zamieścić wersję wykazu z uwagami – uwagi te warto jednak przejrzeć pod względem ich jasności oraz wprowadzić niezbędne poprawki stylistyczne. Uznano także, że w przypadku, gdy dla jednego państwa lub terytorium Komisja kilkakrotnie wprowadzała zmianę nazwy, należy przy uwagach dodać odnośnik do pozostałych zmian.

Ad 7. Kontynuowanie omawiania zasad opracowywania wykazów obcojęzycznych form nazw ważniejszych obiektów geograficznych położonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej postanowiono odłożyć do czasu aż przygotowany zostanie, jako wzorcowy, wykaz dla nazw w języku rosyjskim, do którego zrecenzowania zgłosili się na poprzednim posiedzeniu A. Czerny i T. Wites.

Ponadto Komisja postanowiła, że do warunków opracowania wykazów dodany zostanie zapis, zgodnie z którym dla wykazów w językach krajów sąsiadujących z Polską dopuszczone będzie rozszerzenie przez autora listy obiektów o ważniejsze z tych, dla których istnieją egzonimy w danym języku (np. czeskie nazwy z obszaru Śląska).

Ad 8. Przedstawiona została robocza wersja czeskiego słownika terminów używanych przy standaryzacji nazw geograficznych. Dyskutowano także o ewentualnych referatach, które można by przygotować na polsko-niemieckie seminarium nazewnicze w Görlitz, planowane na marzec 2014 r.

E. Wolnicz-Pawłowska poinformowała, że Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji zwróciło się do Komisji Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych z prośbą o opracowanie wykazu nazw obiektów fizjograficznych, który byłby ogłoszony rozporządzeniem Ministra Administracji i Cyfryzacji (jako realizacja obowiązku wynikającego z zapisu w *ustawie o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych*). Ponieważ wykaz taki miałby powstać dość szybko uznano, że powinien zawierać nazwy tylko najważniejszych obiektów. E. Wolnicz-Pawłowska zwróciła się z prośbą o wskazanie sposobu doboru tych nazw. Jednym z pomysłów było uwzględnienie obiektów zawartych w wykazie *Nazwy geograficzne Rzeczypospolitej Polskiej* z 1991 roku. Zawiera on nazwy około 5200 obiektów fizjograficznych (w tym nazwy około 2000 rzek i 1800 zbiorników wodnych) – wszystkie one są zestandaryzowane jako przyjęte przez ówczesną Komisję

Ustalania Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych. Zwrócono jednak uwagę, że wykaz ten wymagałby zaktualizowania – nazwy wodne były później ponownie weryfikowane i ustalane, podobnie należałoby postąpić z nazwami form ukształtowania terenu. Inną propozycją było wykorzystanie nazw zawartych na wydanej w 2011 roku przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii mapie *Polska. Mapa ogólnogeograficzna* w skali 1:500 000, zawierającej nazwy z Państwowego Rejestru Nazw Geograficznych. W czasie dyskusji zwrócono uwagę, że takie nazwy jak *Wisła*, czy *Karpaty* nie zostały dotychczas urzędowo ustalone.

Ponieważ posiedzenie było ostatnim w 2013 roku, przewodnicząca życzyła wszystkim wesołych świąt Bożego Narodzenia i szczęśliwego Nowego Roku.

Na tym posiedzenie zakończono.

Protokółował:
Wiceprzewodniczący Komisji
mgr Maciej Zych

Przewodnicząca Komisji
prof. dr hab. Ewa Wolnicz-Pawłowska